

รายงานผู้ป่วยงูสวัดตามหลังการฉีดวัคซีนป้องกันโควิด-19 ชนิดต่างๆ

โดยคณะผู้เชี่ยวชาญเหตุการณ์ภายหลังได้รับการสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรค
คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และกรมควบคุมโรค

รายงานฉบับที่ 1 วันที่ 27 พฤษภาคม 2564

จากกรณีที่มีผู้ป่วยเกิดโรคงูสวัด (Herpes Zoster, Shingles) หลังจากได้รับวัคซีนป้องกันโควิด-19 ปรากฏในสื่อสังคม กองระบาดวิทยา กรมควบคุมโรค ได้ดำเนินการตรวจสอบข้อมูลจากระบบเฝ้าระวังอาการไม่พึงประสงค์หลังการได้รับวัคซีนป้องกันโรคโควิด-19 โดยร่วมมือกับแพทย์ผู้เชี่ยวชาญจากคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และโรงพยาบาลเครือข่าย พบมีผู้ป่วยที่แสดงอาการโรคงูสวัดภายหลังการได้รับวัคซีนป้องกันโรคโควิด-19 นับจากเริ่มมีการฉีดวัคซีนป้องกันโรคโควิด-19 ตั้งแต่เดือนมีนาคม 2564 จนถึงปัจจุบัน (26 พฤษภาคม 2564) ทั้งสิ้น 31 ราย โดยเกิดอาการหลังการฉีดวัคซีนโคโรนาแวก (ซิโนแวก) 30 ราย จากการฉีดวัคซีนสะสมแล้ว 3,077,232 โดส คิดเป็นร้อยละ 0.001 รายละเอียดผู้ป่วยเป็นเพศชาย 9 ราย เพศหญิง 21 ราย อายุระหว่าง 24-55 ปี ซึ่งพบหลังฉีดวัคซีนเข็มที่หนึ่ง 17 ราย (ร้อยละ 57) โดยเกิดระหว่างวันที่ 1-19 หลังฉีด และหลังฉีดวัคซีนเข็มที่สอง 13 ราย (ร้อยละ 43) โดยเกิดระหว่างวันที่ 1-52 หลังฉีด เกิดหลังการฉีดวัคซีนของบริษัท แอชตราเซนิกา 1 ราย จากการฉีดวัคซีนสะสมแล้ว 131,650 โดส คิดเป็นร้อยละ 0.0007 รายละเอียดผู้ป่วยเป็นเพศหญิง อายุ 64 ปี เกิดอาการหลังฉีดวัคซีน 1 วัน จากข้อมูลพบว่าในผู้ป่วย 31 ราย ร้อยละ 26 มีประวัติเคยเป็นงูสวัดมาก่อน และร้อยละ 74 ไม่เคยมีประวัติเป็นงูสวัดมาก่อน นอกจากนี้ผู้ป่วยร้อยละ 58 มีประวัติเคยเป็นอีสุกอีใสมาก่อน ร้อยละ 31 ไม่มีประวัติอีสุกอีใส และร้อยละ 16 ไม่แน่ใจ โดยร้อยละ 26 มีประวัติอ่อนเพลียก่อนมารับวัคซีน และร้อยละ 26 มีประวัตินอนน้อยหรือพักผ่อนไม่เพียงพอก่อนมารับวัคซีน

ทั้งนี้โรคงูสวัด เกิดจากการติดเชื้อไวรัสวาริเซลลา (Varicella virus) เป็นเชื้อตัวเดียวกับไวรัสที่ทำให้เกิดโรคอีสุกอีใส เมื่อหายจากโรคอีสุกอีใสแล้ว เชื้อจะไปหลบซ่อนอยู่ในปมประสาทของร่างกายได้นานหลายปี โดยไม่มีอาการแสดงใดๆ เมื่อร่างกายมีภาวะที่ภูมิคุ้มกันต่ำกว่าปกติ เช่น อ่อนเพลีย พักผ่อนไม่เพียงพอ หรือในผู้ป่วยสูงอายุ ผู้ป่วยที่มีภาวะภูมิคุ้มกันบกพร่อง ผู้ป่วยที่รับยากดภูมิคุ้มกัน หรือผู้ป่วยโรคมะเร็งที่ได้รับเคมีบำบัด เชื้อที่แฝงตัวอยู่จะแบ่งตัว เพิ่มจำนวนขึ้น ทำให้เส้นประสาทอักเสบ เกิดอาการปวดตามเส้นประสาท และปล่อยเชื้อไวรัสออกมาที่ผิวหนังตามเส้นประสาท ทำให้เกิดตุ่มน้ำใสที่ผิวหนัง มีอาการปวดบริเวณที่เกิดรอยโรค

จากการทบทวนรายงานทางการแพทย์ มีรายงานการเกิดงูสวัดภายหลังการได้รับวัคซีนสำหรับโรคต่าง ๆ ในต่างประเทศ เช่น วัคซีนไข้หวัดใหญ่ วัคซีนป้องกันโรคตับอักเสบบี ส่วนรายงานการเกิดงูสวัดหลังจากการได้รับวัคซีนป้องกันโรคโควิด-19 พบผู้ป่วยแสดงอาการโรคงูสวัดหลังจากได้รับวัคซีนหลายประเภท ได้แก่ วัคซีนเชื้อตาย¹ มีรายงานหนึ่งรายในประเทศตุรกี วัคซีนชนิด mRNA ทั้งชนิด BNT162b2 (บริษัท Pfizer)² และ Moderna³ โดยในประเทศสวีเดนแลนด์พบ 44 รายจากการฉีดวัคซีน mRNA รวมกันทั้งสองชนิดประมาณ 1.6 ล้านโดส คิดเป็นร้อยละ 0.003 ประเทศอิสราเอลพบ 6 รายในกลุ่มผู้ป่วยที่เป็นโรคแพ้ภูมิตัวเองชนิดต่างๆและได้รับยากดภูมิคุ้มกัน

491 รายที่ได้รับวัคซีนชนิด BNT162b2 (บริษัท Pfizer)² คิดเป็นร้อยละ 1.2 กลไกการเกิดยังไม่ชัดเจน แต่ผู้เชี่ยวชาญคาดว่า น่าจะเกิดจากการที่ระบบภูมิคุ้มกันของร่างกายมีการเปลี่ยนแปลงภายหลังการได้รับวัคซีน และอาจส่งผลให้ไวรัสที่แอบซ่อนอยู่ในระบบประสาทแสดงอาการได้ โดยมีสมมติฐานว่า การฉีดวัคซีนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของระบบภูมิคุ้มกันโดยเฉพาะการทำงานของเม็ดเลือดขาวชนิด CD8 อาจลดลงทั้งในผู้ที่มีภูมิคุ้มกันปกติและภูมิคุ้มกันบกพร่อง^{4,5} ดังนั้นการพบผู้ป่วยงูสวัดหลังจากการได้รับวัคซีนโควิด-19 ในประเทศไทย อาจจะอธิบายได้ด้วยสมมติฐานดังกล่าว นอกจากนี้ยังอาจสัมพันธ์กับการที่ผู้ป่วยมีประวัติพักผ่อนน้อย ความเครียดกังวลอ่อนเพลีย ก่อนมารับวัคซีน ร่วมกับการตอบสนองของระบบภูมิคุ้มกันต่อวัคซีนที่ได้รับ ซึ่งแตกต่างกันในแต่ละคน ทำให้แสดงอาการของโรคงูสวัดได้ โดยไม่สัมพันธ์กับประเภทของวัคซีน นอกจากนี้ผู้ป่วยที่แสดงอาการโรคงูสวัดทุกรายในประเทศไทยตอบสนองต่อการรักษาโรคงูสวัดเป็นอย่างดี

สำหรับการเก็บรวบรวมอุบัติการณ์ของการเกิดงูสวัดหลังการได้รับวัคซีนโควิด-19 ต่อไปในระยะยาว กรมควบคุมโรคได้ร่วมมือกับคณะอาจารย์ผู้เชี่ยวชาญจากคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และคณะผู้เชี่ยวชาญเหตุการณ์ไม่พึงประสงค์ภายหลังได้รับการสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรค เพื่อทำการรวบรวมข้อมูลเพื่อศึกษาภาวะนี้และศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเกิดโรคต่อไป

ทั้งนี้ ณ ปัจจุบัน คณะผู้เชี่ยวชาญเหตุการณ์ไม่พึงประสงค์ภายหลังได้รับการสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรค ได้ทบทวนและพิจารณาข้อมูลรายงานของการเกิดงูสวัดหลังการได้รับวัคซีนโควิด-19 ทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศอย่างละเอียดแล้ว คณะผู้เชี่ยวชาญแนะนำว่า ผู้ที่มีอาการงูสวัดภายหลังการได้รับวัคซีน **สามารถรับวัคซีนชนิดเดิมได้** หากเกิดอาการโรคงูสวัดหลังจากได้รับวัคซีนโควิด-19 เข็มที่หนึ่ง แต่ผู้ป่วย**ต้องรับการรักษาโรคงูสวัดให้หายก่อน** และควรได้รับการประเมินภาวะความพร้อมต่อการรับวัคซีนอย่างละเอียดก่อนรับวัคซีนครั้งต่อไป

เอกสารอ้างอิง

1. Bostan E, Yalici-Armagan B. Herpes zoster following inactivated COVID-19 vaccine: A coexistence or coincidence? J Cosmet Dermatol 2021;20:1566-7.
2. Furer V, Zisman D, Kibari A, Rimar D, Paran Y, Elkayam O. Herpes zoster following BNT162b2 mRNA Covid-19 vaccination in patients with autoimmune inflammatory rheumatic diseases: a case series. Rheumatology 2021.
3. Side effects of COVID-19 vaccines in Switzerland – update. 2021. at <https://www.swissmedic.ch/swissmedic/en/home/news/coronavirus-covid-19/hebenwirkungen-covid-19-impfungen-update-3.html>.)
4. Salerno EP, Shea SM, Olson WC, et al. Activation, dysfunction and retention of T cells in vaccine sites after injection of incomplete Freund's adjuvant, with or without peptide. Cancer Immunol Immunother 2013;62:1149-59.
5. Holvast A, van Assen S, de Haan A, et al. Studies of cell-mediated immune responses to influenza vaccination in systemic lupus erythematosus. Arthritis and rheumatism 2009;60:2438-47.